Burgerraad voor het klimaat

4e cyclus · Verantwoord digitaal

Missienota

Digitalisering neemt een steeds grotere plaats in binnen de werking van de administraties en in de diensten voor de inwoners. Die transformatie roept vragen op over milieu, samenleving en economie.

Daarom wordt de Burgerraad voor het klimaat uitgenodigd om na te denken over de volgende vraag:

> **Hoe kan het Brussels Gewest het goede voorbeeld geven in een duurzame en rechtvaardige digitale transformatie?**

Aan de hand van 2 deelvragen:

- Welke prioriteiten zouden de keuzes van het Gewest moeten sturen om in te spelen op de uitdagingen rond klimaat en sociale rechtvaardigheid?
- Hoe vertalen die prioriteiten zich concreet in de diensten die het Gewest aanbiedt?

1 Waarom is digitalisering een klimaatthema?

Achter een computer, een onlinedienst of een document in de “cloud” zitten heel echte toestellen en infrastructuur.

Hun productie vraagt grondstoffen en energie. Hun gebruik verbruikt ook elektriciteit. Wereldwijd stoot digitalisering vandaag meer broeikasgassen uit dan de luchtvaart.

Een groot deel van de milieu-impact van een computer komt van de productie, nog voor hij gebruikt wordt. De productie vertegenwoordigt ongeveer 60% van zijn milieu-impact. Het gebruik vertegenwoordigt een kleiner deel.

Toestellen zijn echter maar een deel van het onderwerp. Ook software, data, onlinediensten of artificiële intelligentie doen een beroep op infrastructuur en

middelen.

Om te onthouden

De milieu-impact van digitalisering ontstaat in verschillende stappen. Ze komt van de productie en het gebruik van toestellen, van de werking van netwerken en datacenters, maar ook van toepassingen zoals onlineopslag, videovergaderen of artificiële intelligentie.

2 Waarom neemt het Gewest dit op?

De digitale transformatie gaat het Brussels Gewest rechtstreeks aan. Zijn administraties werken met computers, software en veel data: bijvoorbeeld administratieve dossiers, aanvragen van gebruikers, contactgegevens of statistieken. Ze ontwikkelen ook digitale diensten voor de Brusselaars en beginnen nieuwe hulpmiddelen te gebruiken, zoals artificiële intelligentie.

Achter die evoluties zitten heel wat keuzes: welke toestellen en software gebruiken? Hoe de digitale diensten organiseren en laten evolueren? Welke data bewaren of delen? Op welke technologieën een beroep doen?

Die beslissingen hebben heel concrete gevolgen. Ze beïnvloeden de kwaliteit van de openbare diensten en het werk van de personeelsleden, maar ook de milieuvoetafdruk van digitalisering en de uitgaven van het Gewest.

Die uitgaven stoppen niet op het moment dat een toestel of software wordt aangekocht. Er moet ook rekening worden gehouden met licenties, onderhoud, dataopslag en de evolutie van de hulpmiddelen doorheen de tijd. Die kosten beheersen wordt dus een belangrijke uitdaging voor het Gewest.

Deze vragen zijn bijzonder actueel in Brussel: de lopende hervorming van de administraties moet hun werking en bepaalde diensten aan de bevolking doen evolueren. Het is dus ook een moment waarop digitale keuzes gemaakt of herbekeken kunnen worden.

Waarom is jullie mening nu nuttig?

Al die keuzes zijn niet alleen technisch. Ze gaan ook over de prioriteiten die het Gewest zich wil stellen en over de gevolgen van zijn beslissingen voor de inwoners. Over sommige zaken wordt nog nagedacht, met name over technologische afhankelijkheden of het gebruik van artificiële intelligentie.

De Burgerraad komt dus tussen op een moment waarop er voor de komende jaren nog keuzes te maken zijn. Jullie aanbevelingen kunnen een burgerblik bieden op de prioriteiten die de digitale transformatie van het Gewest zouden moeten sturen.

3 Welke uitdagingen liggen op tafel?

Eén digitale keuze kan meerdere gevolgen tegelijk hebben: voor het milieu, voor de dienstverlening, voor de overheidsuitgaven of voor de gebruikte data. Die gevolgen gaan niet altijd in dezelfde richting.

De milieu-impact

Een digitale dienst steunt op toestellen, infrastructuur en data. Al die elementen hebben een milieuvoetafdruk die verschilt naargelang de gebruikte technologieën en toepassingen.

Bijvoorbeeld: een volledig computerpark vervangen heeft een grote milieu-impact, want een groot deel van de voetafdruk van een computer komt van de productie, nog voor hij gebruikt wordt.

De toegang tot de dienstverlening

Digitalisering kan veranderen hoe inwoners toegang krijgen tot een dienst, een procedure afronden of informatie ontvangen. Ze verandert ook het werk van de personeelsleden die deze diensten laten draaien.

Bijvoorbeeld: een administratieve procedure die enkel online wordt aangeboden, kan voor sommige mensen eenvoudiger zijn, maar moeilijker worden voor wie digitale hulpmiddelen minder goed beheerst of niet over de nodige toestellen beschikt.

Die veranderingen hebben niet noodzakelijk voor iedereen dezelfde gevolgen. In Brussel treffen moeilijkheden met digitale hulpmiddelen heel verschillende groepen. In sommige gevallen kunnen ze de toegang tot bepaalde diensten of rechten bemoeilijken.

De kosten en de afhankelijkheden

Een keuze in de digitale transformatie kan het Gewest voor meerdere jaren binden. De initiële kost is dus niet het enige element waarmee rekening moet worden gehouden.

Ook de mogelijkheid om van technologie of leverancier te veranderen, kan belangrijk worden.

Bijvoorbeeld: als een administratie een groot deel van haar data opslaat en verschillende diensten laat draaien met de hulpmiddelen van één leverancier, kan overstappen lang, ingewikkeld of duur worden. Een prijsstijging of een wijziging van de dienst kan dan grote gevolgen hebben.

De data, artificiële intelligentie en ethiek

De ontwikkeling van nieuwe hulpmiddelen roept ook vragen op over de gebruikte data, de betrouwbaarheid van de systemen, de transparantie of de verantwoordelijkheid wanneer een geautomatiseerd hulpmiddel tussenkomt in een dienst of in de behandeling van een aanvraag.

Bijvoorbeeld: een AI-hulpmiddel helpt bij het analyseren of behandelen van administratieve aanvragen: wat gebeurt er als het zich vergist of bepaalde mensen anders behandelt? Dat roept vragen op over de betrouwbaarheid van het hulpmiddel, de transparantie van de werking en de verantwoordelijkheid voor de genomen beslissingen.

Het Gewest werkt al aan deze onderwerpen en rekent onder meer gegevensbescherming, transparantie, verantwoord gebruik van artificiële intelligentie en gelijke toegang tot de diensten tot de uitdagingen waarmee rekening moet worden gehouden.

Jullie opdracht

Dit zijn dus enkele houvasten om het onderwerp te begrijpen, zonder vooraf te bepalen wat een “voorbeeldig” Gewest zou moeten zijn of welke keuzes het zou moeten maken.

In de volgende sessies kunnen jullie deze vragen uitdiepen, verschillende standpunten horen en jullie ervaringen delen, om zo aanbevelingen te formuleren voor het Gewest.

Mini-woordenlijst

Verantwoord digitaal
manier om digitalisering te bedenken en te gebruiken met oog voor de gevolgen ervan voor het milieu, de samenleving en de werking van de openbare diensten.

Digitale infrastructuur
geheel van uitrusting waarmee digitale diensten kunnen werken: netwerken, kabels, antennes, servers of datacenters.

Server
krachtige computer die informatie opslaat of diensten laat draaien die toegankelijk zijn voor andere computers.

Datacenter
gebouw met veel servers. Het verbruikt onder meer elektriciteit om die toestellen te laten werken en te koelen.

Data (gegevens)
informatie in digitale vorm, bijvoorbeeld een naam, een adres, een administratief dossier, een foto of statistieken.

Cloud
manier om data op te slaan of software te gebruiken op servers op afstand, toegankelijk via het internet, in plaats van enkel op je eigen computer.

Software
computerprogramma waarmee je een taak kunt uitvoeren, bijvoorbeeld een document schrijven, een dossier beheren of een afspraak maken.

Licentie
het recht om software of een digitale dienst te gebruiken, vaak in ruil voor een regelmatige betaling.

Artificiële intelligentie (AI)
computerhulpmiddelen die onder meer informatie kunnen analyseren, inhoud kunnen produceren of kunnen helpen bij bepaalde taken.

Geautomatiseerd hulpmiddel
hulpmiddel dat een taak helemaal of gedeeltelijk automatisch uitvoert, op basis van regels of data, zonder dat er bij elke stap een persoon tussenkomt.

Technologische afhankelijkheid
situatie waarin een organisatie sterk afhangt van één leverancier, software of technologie, en overstappen moeilijk of duur wordt.